

מיכון החליבה לאור 100 החבורות של „משק הבקר והחלב“

קיצוב חלפים במשך תקופה ממושכת למדי! ה„צנע“ דאז לא פסח גם על פעולותינו!

היום, עם צאתה לאור של חוברת ה-100, ולאחר תקופה של 17 שנים, שונה אמנם התמונה מבחינות רבות, אך אין היא שונה בכל המובנים.

לא מעט תרם מיכון החליבה להתפתחות הכללית שחלה בענף משק החלב בשנות החמישים והשישים. הגדלתו המהירה של העדר הארצי, התרחבות העדרים האינדיבידואליים, עלייתה הניכרת של תנובת החלב הממוצעת, הגברת פריון העבודה של הרפתן — אין לתאר את כל אלה כלל וכלל ללא מיכון מתקדם של החליבה.

אחת התופעות של משק החלב שלנו המתפתח בקצב מהיר היתה ההתרבות המהירה של הפרות ביחידת העדר, הן בעדר הקיבוצי „הגדול“ והן בעדר המושבי „הקטן“. עוד בתחילת שנות החמישים הבינונו שהמכונה המיטלטלת אינה פותרת את בעיות העדר הגדול. בעדר זה, שכבר אז היה נמצא בעיצומה של ההתרחבות, היו דרושים סידורים נוחים וראצי יונאליים יותר מאלה שנתאפשרו במיתקני המכונה המיטלטלת. מאז ועד היום בנו כל המיטלטלים הקיבוציים — פרט לאחד! — מכונה חליבה מרכזיים, מצויידים בקומבייני חליבה חדישים ובמיכלי קירור לחלב. כל החלב מובל ממכונה חליבה אלה ע"י מיכליות למחלבות.

במשק המושבי — ובו כ-60% של פרותינו — נותרו עדרים מועטים בלבד שטרם נחלבים במכונות חליבה, ואלה בדרך כלל עדרים קטנים מאוד, המונים 4 פרות ופחות. גם במשק המושבי עבר זמנה של המכונה המיטלטלת. כבר הוקמו מאות אחדות של ביתני חליבה מצויידים בכעין קומבייני חליבה-זוטא, ולעיתים קרובות גם במיכלית וואקואום לחלב — לא גירתו בשעת החליבה ולהובלתו עם תום החליבה.

מאז הופעתו לראשונה באוקטובר 1952 מלווה „משק הבקר והחלב“ את מיכון החליבה במשקינו ומשקף נאמנה את התפתחותו. מאז חוברת מס' 1 ועד לחוברת מס' 100 עבר מיכון החליבה אצלנו כבר דרך ארוכה בקצב מזוהר, מעל למקובל בארצות רבות בעלות משק חלב מפותח. הופעת החוברת המאה נראית לי כהזדמנות נאותה להרהר מעט, הן על העבר והן על העתיד, בכל הנוגע להישגים ולבעיות שטרם נפתרו.

בשנת 1952, עם הופעת החוברת הראשונה של בטאונגו, שירתה מכונת החליבה רק חלק קטן של עדר החלב הישראלי. הרוב המכריע של פרותינו עוד ידע את ידי החולב. במשקים „המתקדמים“ שכבר הנהיגו — לעיתים באופן חלקי בלבד — את השימוש במכונה, חלבו כמעט כולם במכונות מיטלטלות. רק 4 מכוני חליבה היו קיימים אז: בגבעת ברנר, תל יוסף וקב' השרון (שמאוחר יותר עברה ליפעת) כבר היו בשימוש מכוני חליבה מפוארים; ואילו בבית קשת „הקטנה“ הותקנה בקצה סככת הפרות מכונת קומביין חליבה ניו-זילנדית שנתקבלה במשק כמתנה מאביו של רפתן, ששימש כסוכן-יצרן של המכונה בניו-זילנד. במשקי המושבים הופעלו אז רק עשרות מועטות של מכונות חליבה מיטלטלות.

בעיות מיכון החליבה בימים ההם היו בעיקר בעיות תיכנון, בניה והתקנה, וכמובן — הדרכת העובדים באומנות החדשה. אך לא מועט היה גם הצורך בשיכנוע בוקרים, ביחוד הוותיקים והמבוגרים שביניהם, שגם בישראל אפשר ואף צריך לחלוב את פרותינו היקרות בעזרת מכונה זו. בעיה נוספת הטריד מאוד את ההתאחדות בתקופה ההיא: שיכנוע מוסדות הממשלה להעמיד לרשותנו את המטבע הזר לרכישת מכונות החליבה והחלפים הדרושים. זכור וודאי לרבים שבשנים ההן היה צורך „להירשם“ לקבלת מיתקן חליבה ואף הונהג

רק שלא נעלמו מאז, הן אף החריפו ונתרבו במרוצת הזמן. ככל שנדרש מהחולב הספק גדול יותר, חליבת מספר פרות רב יותר, הפעלת ציוד מורכב יותר וכו', כן גדלה הדרישה המקצועית מחולב זה. לצערי לא תמיד הצליח המשק — והמשק הגדול במיוחד — לעמוד בדרישות טיב העבודה והעובדים. נדמה לי שהצרה העיקרית אינה בחוסר הניסיון של עובדים רבים, ב„זמנים“ וב„בלתי מקצועיים“, הבעיה המיוחדת שהגני נתקל בה לעיתים קרובות מאוד במשק הגדול והקטן נובעת מהיטחון של בוקרים רבים בכוח „המצאה“ שלהם וביכולת ההנדסית שכאלו טמונים בהשראה (אינטואיציה). אילו היינו משקיעים זמן וכוה בטיפול שיגרתי בהתאם להוראות בדוקות בצידוק הקיים כפי שאנו משקיעים זמן וכוה ב„המצאות“ וב„שיפורים“, היה מצבנו טוב בהרבה. רוב רובם של המצאות ושיפורים אלה, כשאננם מבוססים כל עיקר על הידע והמידע הדרושים, ניזקם רב מהתועלת שמצפים לה.

ידוע לכולנו שמצב בריאות העטינים חמור למדי בעדרים רבים. אחד האמצעים הבסיסיים והיעילים ביותר במלחמתנו במאסטיס מוכרח להיות השימוש הנכון במכונת החליבה, הנהגת מימשק חליבה נכון ושקידה קפדנית על קיומו.

קשה לנבא את ההתפתחות הצפויה במיכון החליבה עד להופעתה של חוברת מס' 200 של „משק הבקר והחלב“. דבר אחד, אמנם, נראה לי ברור כבר עכשיו: עלינו ללמוד יותר ויותר מהתהליכים המקובלים כיום בתעשייה המודרנית והמתקדמת; לכיוון זה מופנה כיום המחקר במיכון החליבה ובכיוון זה עלינו לפעול גם במשק.

אין אני גורס בכך, חס וחלילה, שאנו יכולים להתעלם מהפרה ומהגישה האינדיבידואלית לבהמה בעלת התכונות ה„אישיות“. אך עלינו ללמוד לבצע פעולות מדויקות, מתוכננות וב-

והנה כמה מספרים המעידים על התפתחות מיכון החליבה בישראל עד היום:

מכוני חליבה מודרניים, מצויידים בקומבייני חליבה ובריכות חלב הותקנו ב-193 קיבוצים, מושבים שיתופיים ובכמה בתי-ספר חקלאיים. מכונת חליבה מיטלטלת מופעלת כיום במשק קיבוצי אחד (!) ובכמה מבתי-הספר החקלאיים. מכונות חליבה מיטלטלות מופעלות בכ-4000 משקים מושביים. ביתני חליבה, מצויידים בצננות חליבה ולעיתים קרובות במיכלית חלב, מופעלים בכ-400 משקים מושביים.

במכוני החליבה בעדרים גדולים, בהם נהוגות לרוב 3 חליבות ביממה, התגבש כיום הספק עבודה של 30—35 פרות לעובד לשעה; ציוד ההיידרופאלה, שתותקן במשקים רבים סייע בהעלאת הספק העבודה. עובד אחד המטפל ב-3 יחידות חליבה חולב במשמרת אחת 60 עד 100 פרות; התנובה לשעת חליבה נעה בין 200 ל-250 ק"ג חלב.

בביתני החליבה בעדרים המושביים, בהם נהוגות 2 חליבות ביממה, יש ביכולתו של חולב אחד, המפעיל 2 יחידות חליבה, לטפל ללא מאמץ ב-20—22 פרות בשעה; תנובת חליבה אחת נעה בין 150 ל-200 ק"ג חלב בשעה. בביתנים רבים מסוג זה טרם היגיעו להספק זה, וזה — מחוסר שיטתיות בעבודה, אך הוכח בעליל שהישג זה הוא בגדר האפשרות.

הגענו איפוא להישגים יפים שאין להתבייש בהם כלל וכלל. אך קיימות עדיין גם תופעות פחות משמחות, אשר מלוות אותנו מהימים הראשונים של מיכון החליבה במשקיננו.

בחוברת מס' 1 של „משק הבקר והחלב“, ברשימת הפתיחה על „בעיות הרפת בשנה זו“ (שנת 1952) כותב מזכיר התאחדות מגדלי בקר דאז, הח' אפרים שמאראגד, בין היתר: „...מכונת החליבה, אשר ברכה בה מכל הב"ח חיות, יכולה בנקל להפוך לקללה אם אין מטפלים בה כראוי...“

בעיות אחזקת המכונה וביצוע החליבה לא

דוקות, כפי שהפרה והמכונה גם יחד מכתובות אותן לנו, כשם שהציוד והחומר מכתובים פעולות מדויקות בכל תהליך תעשייתי שהוא. לא ייתכן שפעולת החליבה תיקבע באורח מקרי ע"י חולב זה או אחר ובהתאם ל"השקפת עולמו".

ודבר נוסף עלינו ללמוד מתהליכים תעשייתיים תקינים: אין להשיג תוצאות טובות מציוד לקוי ובלתי-מטופל כראוי. אחזקת הציוד נה-

פכת בתעשייה למקצוע מיוחד. גם אצלנו יש צורך בגישה מקצועית יותר לענין זה.

אני מאחל לכולנו שעד להופעת "משק הבקר והחלב" ה-200 נתרברך בהתקדמות נוספת, לא רק בטיב הציוד וביעילותו, אלא גם — וביחוד — בטיב השימוש בו ובאחזקתו.

חי הברון
ה.מ.ב.

תעודות ה. מ. ב. לעגלי רביה

משקים רבים מבקשים בזמן האחרון תעודת יוחסין רשמית מספר העדר עבור עגלים שמשמשים כפרי-עזר בעדריהם. ועדת ספר-העזר דנה בדבר וסיכמה את התנאים, בהם תינתן תעודה לעגל, ואלה הם:

כדי לצייד את המשק בתעודה לעגל רביה, על וועדת הטיפול הפועלת ליד אגודת ההזרעה שמשרתת את המשק לאשר עגל זה כראוי למטרות טיפוח.

נוסף על כך, נדרשת בדיקת דם המעידה על זהות העגל. על המשק לדאוג, על חשבוננו ובאמצעות וועדת הטיפול לבדיקות הדם.

רק עגלים הממלאים אחרי תנאים אלה יהיו זכאים לקבל תעודה רשמית.

הדים מהעבר —

בחוברת מס. 10 של "משק הבקר והחלב", עמוד 47, פירסמה מזכירות ההתאחדות, "תחשיב הוצאות ייצור לליטר חלב", בו הובא פירוט האספקה לפרה בשנה כדלקמן:

15 טון ירק, 1.8 טון שחת, 1,288 ק"ג מ"מ, 25 ק"ג מינרלים. מנה שנתית זו סופקה אז לפרה בעלת תנובת-שיווק ממוצעת של 3685 ליטר חלב.

בחוברת ט"י של "ידיעות" המחלקה להדרכה, שהופיעה בכסלו תרפ"ט נתפרסם דו"ח על הרפת בגניגר שסוכס ע"י י. כבשנה וי. ישראלי. בדו"ח זה הובאו בפעם הראשונה תוצאות ביקורת התנובה של עדר חלב בארץ-ישראל. נכללו בו כל הפרות שעמדו אותה שנה ברפת, גם אלה שיצאו ונחלבו במשך שבועות או חודשים אחדים. בס"ה עמדו בביקורת 28 פרות — דמשקאיות, בירותיות, צידוניות ו-6 מעורבות, בנוסף פר הילנדי; אלה האחרונות היו בתקופתן הראשונה, או בתחילת תקופתן השניה. בממוצע שנתי עמדו 24.1 פרה ותוצאות הביקורת של פרה ממוצעת כזו היו:

298 ימי חליבה, 3181 ק"ג חלב, 3.96% שומן, 2343 יחידות מזון; 135.7 ק"ג חלב לכל 100 יח"מ שנצרכו. פרת השיא היתה "עדינה", דמשקאית בת 13 ש', שהניבה 5448 ק"ג חלב, עם 3.18% שומן וצרכה בס"ה 3164 יח"מ. בין "המעורבות" הצטיינה "קטורה" שהניבה 4630 ק"ג חלב עם 3.00% שומן, בגיל של 3 שנים. היא צרכה 2662 יח"מ.